

VALİLİK İNTERNET SİTELERİNİ COĞRAFYA ÖĞRETİMİ İÇİN KAYNAK HALİNE GETİRMEK¹

CHANNELLING THE CONTENT OF GOVERNORSHIP WEB SITES INTO A SOURCE FOR GEOGRAPHY TEACHING

Yrd. Doç. Dr. Adem SEZER
Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi
admsezer@hotmail.com

Öz

Araştırmanın amacı, Ortaöğretim coğrafya öğretiminde bir kaynak olarak kullanılabilir valilik internet sitelerinin bu işlevi görebilmesi için sahip olması gereken coğrafya içeriğinin nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktır. Araştırma betimsel olarak desenlenmiş ve nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesinden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada (1) Coğrafya dersi öğretim programı, (2) Valilik internet siteleri, (3) şehir/kent coğrafyası ile ilgili araştırmalar ve (4) lise coğrafya ders kitapları incelenmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde (1) Valilik internet sitelerinin mevcut haliyle Ortaöğretim coğrafya öğretiminde kaynak olarak kullanılma işlevini karşılamaktan uzak oldukları görülmüştür. (2) Valilik internet sitelerinin coğrafya öğretiminde kaynak olma işlevini yerine getirebilmesi için sahip olması gereken içeriğe ilişkin öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Coğrafya Öğretimi, İnternet, Valilik İnternet Siteleri

Abstract

The purpose of this research is to determine to use governorship web sites as functional sources in geography teaching and how geography content should be designed. The study is designed as a descriptive research. Document examining which is one of the qualitative research methods was used as research method. In this sense, it was examined 1- Teaching curricula of geography course, 2- Governorship web sites, 3- Research about urban geography, and 4- Text books of high school geography. Then, data were analyzed based on the research problem. According to results; 1- It was seen that governorship web sites as source of high school geography courses is inadequate. 2- It was put forward suggestions about content of governorship web sites, which can meet high school geography courses, as functional sources.

Key Words: Geography, Geography Teaching, Internet, Governorship Web Sites.

¹ Bu çalışma IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresinde (7-9 Ekim 2009 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi) sunulmuş bildiri olarak yayımlanmıştır.

1. GİRİŞ

Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde iletişim teknolojilerinin önemli bir parçası olan internet, hayatın her alanında kullanım alanı bulduğu gibi eğitim öğretim süreçlerinin de önemli bir parçası haline gelmiştir. İnternet, çok hızlı bir şekilde yenilenen bilgiye ulaşma, eğitim öğretim etkinliklerini planlama ve yeni bilgi ve dokümanları bu etkinliklerde kullanmada öğretmenler için önemli bir başvuru kaynağı haline gelmiştir.

Dünyadaki yüz binlerce bilgisayarı birbirine bağlayan ve bunların birbirleriyle iletişim kurmasını sağlayan bir ağ veya network olarak tanımlanan internet (Yüzer, 2006), aynı zamanda, insanların her geçen gün gittikçe artan üretilen bilgiyi saklama, paylaşma ve ona kolayca ulaşma istekleri sonrasında ortaya çıkmış bir teknolojidir. Bu teknoloji yardımıyla pek çok alandaki bilgilere insanlar kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmektedir. Günümüzde pek çok insanın hayatlarında ki coğrafi, sosyal, ekonomik, siyasi ve çevresel bilgi ile ilgili sorular için pratik cevaplar araması bilgisayarlı bilgi kullanımını başka bir ifadeyle internet kullanımını günlük yaşamın bir parçası haline getirmiştir (Bevainis, 2008).

Bilgi ve iletişim, her alanda gelişme ve ilerlemenin en önemli şartları arasında yer almaktadır. İnternet iletişim açısından pek çok fırsatlar sunmaktadır. İnternet üzerinden araştırma yapmak, zaman ve mekan kısıtlaması olmaksızın dünyanın herhangi bir yerinden istenen bilgilere ulaşmak mümkün hale gelmiştir (Öztürk ve Ayman, 2007). İnternet, milyonlarca bilgisayarla haberleşmek için bir mekanizma sağlanmakta ve üzerinden birçok hizmet verilmektedir. Bunlardan en tanınmış olanları şunlardır (Kalbag, 2000: 5):

1) Elektronik Posta: e-Posta ya da e-mail adı verilen elektronik posta sistemi ile bir veya birden fazla kişiye aynı anda ya da farklı zamanlarda özel yazılı ya da resimli mesaj veya dosya gönderebilme imkânı sunan bir sistemdir.

2) Tartışma Listeleri (forumlar): Ortak ilgi alanlarına sahip kişilerin gruplar oluşturarak e-posta yoluyla grup çapında iletişim kurmalarını ve e-postayla haber mesajları gönderilmesini sağlar.

3) Usenet Haber Grupları: İnternet üzerinde değişik konularda elektronik yorumları depolayıp aktaran bir birine bağlı bilgisayarlar için kullanılan bir terimdir.

4) Online Sohbet: Gerçek zamanlı online sohbet imkanı tanır. Katılımcılar kendilerine gönderilen mesajı bir iki saniye içinde görürler.

5) Sesli ve Video Konferans: İki veya daha fazla kişinin birbirini duymasını ve görmesini, whiteboard ve diğer uygulamaları paylaşabilmelerini sağlar.

6) Dosya Transferi Protokolü (FTP): Herkese açık dosya sunucularından dosya indirilebilmesini sağlayan bir protokoldür.

7) Telnet: Windows altında çalışan internet programlarından birisidir. Bir bilgisayarın açık olan başka bir bilgisayara ya da sisteme bağlanmasına ve o bilgisayardaki bilgilerin kullanılmasına olanak sağlar.

8) WEB (World Wide Web) Siteleri: İnternetin en ilgi çekici bölümüdür. Sözcükleri, resimleri, canlandırmaları, sesleri ve görüntüleri kullanarak, ilginç yöntemlerle her konuda bilgi sunar.

Günümüzde İnternet kullanım oranı dünyada her geçen gün artmaktadır. 2008 sonu verilerine göre dünya nüfusunun %26,9'u İnternet kullanmaktadır. Dünya genelinde internetin en fazla kullanıldığı kıta 764,435,900 kullanıcı ile Asya (tüm dünyanın %42,4), internetin en az kullanıldığı kıta ise 21,110,490 kullanıcı ile (tüm dünyanın %1,2) Okyanusya'dır. Dünya sınırları içerisinde nüfus oranına göre internet'in en fazla kullanıldığı kıta %76,2 ile Kuzey Amerika iken en az kullanıldığı kıta (nüfusunun sadece %8,7'si) Afrika'dır. İnternette kullanılan dil açısından İngilizce %27,7 ile birinci sırada yer alırken, Çince %22,6 ile ikinci, İspanyolca %7,8 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Türkçe internette kullanılan diller arasında ilk on içerisinde yer almamaktadır (<http://www.internetworldstats.com/stats.htm>).

Avrupa'da İnternet kullanım oranı dünya ortalamasının (%25,6) üzerinde olup %52'dir. Avrupa'da İnternet'in en fazla kullanıldığı ülke 61.973.100 kullanıcıyla Almanya'dır (nüfusunun yaklaşık %75,3'ü). İlk kez 1993 yılında İnternetle tanışan Türkiye, 26.500.000 kullanıcısı ile Avrupa'da İnternet kullanımında 6. sırada yer almakta ve Türkiye nüfusunun %34,5'i İnternet'ten aktif olarak yararlanmaktadır (<http://www.internetworldstats.com/stats.htm>).

Türkiye'de, TÜİK 2010 Nisan ayı verilerine göre hanelerin %41,6'sı internete erişim imkânına sahiptir. 2010 yılı Ağustos ayı içerisinde gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre 16-74 yaş grubundaki hane halkı bireylerinin bilgisayar ve İnternet kullanım oranları sırasıyla erkeklerde %53,4 ve %51,8, kadınlarda % 33,2 ve % 31,7'dir. Bilgisayar kullanan bireylerin %60,8'i bilgisayarı, İnternet kullanan bireylerin %59,3'ü ise İnterneti hemen hemen her gün kullanmıştır. İnternet kullanan bireylerin %62'8 evinde, %31,6'sı işyerinde, %20'si İnternet kafede İnternet kullanmıştır. 2010 yılı Nisan-Haziran döneminde bireylerinin %72,8'i e-posta gönderme-alma, %58,8'i haber gazete ya da dergi okuma amacıyla interneti kullanmıştır. Yine internet kullanan bireylerin %64,2'si sohbet odalarına, haber gruplarına veya çevrimiçi tartışma forumlarına mesaj ve anlık ileti gönderme, %51,2'si ise oyun, müzik, film, görüntü indirmek ya da oynatmak için İnterneti kullanmıştır (TÜİK, 2010).

Eğitim öğretim faaliyetlerinde de internetin kullanımı gittikçe yaygınlaşmaktadır. Diğer taraftan bu hizmete daha yüksek oranlarda nitelik kazandırmak amacıyla birçok yeni görüşler ortaya atılmakta, gelecekteki eğitim sistemleri içinde bilgisayar ve internetin yeri tartışılmaktadır (Tuncer ve Taşpınar, 2007). İnternetin okullarda kullanılması, öğretmenlere ve öğrencilere; bilgileri karşılıklı paylaşma ve diğer kullanıcılar ile fikirlerini tartışma ve ortak ilgi alanları çerçevesinde farklı

bölgelerdeki insanlarla iletişim olanağı sağlar. Aynı zamanda öğrencilere kendi kendilerine dünya çapındaki bu ağ üzerinde arama ve araştırma yapma becerileri kazandırır. Uygun tekniklerle bu kazanımlar erişilen bilgileri etkin kullanma davranışlarına da dönüştürülebilir (Akbaba, Altun ve Altun 2000).

Coğrafya Öğretimi ve İnternet

2005 Yılında yenilenerek uygulamaya konulan İlk ve Ortaöğretim programlarının amaçları içerisinde bilişim teknolojilerini etkin ve verimli bir şekilde kullanma yer almaktadır. Burada kastedilen esas amacın, bilişim teknolojilerini kullanmak değil bilişim teknolojilerini bir amaca ulaşmak gayesiyle etkin ve verimli kullanmak olduğu vurgulanmaktadır (MEB, 2005: 10). Coğrafya dersi öğretim programı da incelendiğinde her sınıf düzeyinde belirlenen kazanımların elde edilmesi amacıyla sınıf içi veya sınıf dışı etkinliklerde internet üzerinden araştırma yaptırılabilceği ya da internetten elde edilebilecek pek çok veri veya dokümanın (ör. Uydu fotoğrafları) kullanılması önerilmektedir. Fakat buna rağmen coğrafya öğretmenlerinin okullarda interneti eğitim-öğretim amaçlı olarak etkin bir şekilde kullanabildiklerinden bahsetmenin oldukça zor olduğu (Artvinli, 2007: 167) belirtilmektedir.

İnternet, iletişim ve bilgiye ulaşma hızı olarak oldukça büyük avantaj sağlamanın yanı sıra, internet ortamında sunulan bilginin güvenilirlik ve yeterlik özelliği bakımından da önemli bir hassasiyet gerektirmektedir. Çünkü internette neredeyse isteyen herkes web ortamında kendi düşüncelerini paylaşabilmektedir. Bu düşünceler bazen öğrenciler tarafından doğru bilgi olarak kabul edilebilmekte ve bu da kontrolsüz ortamda yanlış öğrenmelere sebep olabilmektedir.

Farklı öğrenim düzeylerindeki öğrencilerin internete yönelik tutumlarını ya da interneti kullanma durumlarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda internette araştırma yapmaya ya da bilgilenmeye yönelik tutum ve durum ön sıralarda gelmektedir (Balcı ve Ayhan, 2007; Oral, 2004; Atıcı ve Dikici, 2003; Orhan ve Akkoyunlu, 2004; Tokcan, 2009). Bu bağlamda internet ortamında yer alan bilgilerin doğru ve güvenilir olması büyük önem arz etmektedir.

Coğrafya öğretmenleri interneti daha çok Coğrafya öğretiminde kullanılabilecek doküman (planlama, Power Point sunusu, animasyon, etkinlik, Ölçme ve değerlendirme araçları, vb.) elde etme, bilimsel bilgilere ve güncel bilgilere ulaşma amacı ile kullanmaktadırlar. Bunun yanı sıra öğrencileri sınıf dışı etkinliklerde yönlendirerek birincil kaynaklardan bilgi edinmelerini sağlamak için de interneti kullanmaktadırlar. Sınıf içi etkinliklerde ise interneti nadiren kullanmaktadırlar (Sezer, 2010).

Coğrafya öğretmenleri Türkçe internet siteleri arasında coğrafya öğretimi amaçlı olarak en çok öğretmenler tarafından hazırlanan internet sitelerini ya da forum sitelerini kullanmakta ve içeriğine güvenmektedirler. En az kullandıkları internet siteleri ise valilik ve belediye web siteleridir. Ayrıca coğrafya öğretmenleri Türkçe internet sitelerini Coğrafya öğretiminde kullanılabilecek alana ait

bilimsel bilgilere ulaşmak ve sınıf dışı etkinliklerde öğrencileri yönlendirerek farklı birincil kaynaklardan bilgi edinmelerini sağlamak amaçlarını gerçekleştirme düzeyi açısından kısmen yeterli olarak görmektedirler. Türkçe internet siteleri sınıf içi etkinliklerde doğrudan interneti kullanarak uygulama yapmak için coğrafya öğretmenleri tarafından yetersiz olarak görülmektedir (Sezer, 2010).

Coğrafya öğretiminde en etkili yöntemlerden birisi gezi gözlem yöntemidir. Fakat mevcut şartlar gereği gerekli görülen her ortama gezi düzenlenebilmesi mümkün değildir. Bu durumda, bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağlamış olduğu kolaylıkları kullanarak sanal ortamda geziler düzenlenerek öğrencilerin bilgiye birincil kaynaklardan ulaşması sağlanabilir. Bu duruma ilişkin olarak 2005 coğrafya dersi öğretim programının uygulanması ile ilgili açıklamaların 16 maddesinde; “öğretmen fotoğraflar, haritalar, filmler, CD-ROM’lar, benzeşim (simülasyon) programları, çoklu ortam (mültimedya) ve hipermedya gibi araçlar; telekomünikasyon hizmetlerini (internet gibi) imkanları ölçüsünde coğrafya dersinin bir parçası yapmalıdır. Gezi düzenleyemediği mekânlara, sınıf içinde internet yardımıyla, sanal alan gezileri yaptırmalıdır” ifadesi yer almaktadır (MEB, 2005: 10). Bütün bunlardan yola çıkarak coğrafya öğretiminde öğrencilerin güvenle kullanabilecekleri internet ortamındaki bilgi kaynaklarına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu ihtiyacı karşılamak için valilik internet siteleri içerisinde yer alan coğrafya linkleri işlevsel hale getirilerek kullanılabilir.

Valilik İnternet Siteleri ve Coğrafya

Son yıllarda devlet kurumları arasında ya da devlet kurumları ile vatandaşlar arasındaki işlemlerin internet ortamında yürütülmesine yönelik çalışmalarda büyük mesafe kat edildiği görülmektedir. Bu işleyişin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için devlet kurumlarına ait web sitelerinin gerekli donanım ve içeriğe sahip olması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek için Türk-sat tarafından 18.03.2009 tarihli “kamu kurumları internet siteleri standartları ve önerileri rehberi” hazırlanmıştır. Bu rehberde kamu kurumları internet sitelerinin sahip olması gereken standartlar belirlenmiş ve internet sitelerinin tasarımında uyulması gereken kurallar belirlenmiştir. Bu kurallardan biride internet sitelerinde kullanıcıların anlayabileceği terminolojinin kullanılmasıdır (Türksat, 2009: 73). Valilik internet siteleri de bir devlet kurumu internet sitesi olarak belirtilen standartlara sahip olmak durumundadır.

Valilik internet sitelerinin görmüş olduğu işlevlerden biri de ait oldukları ili farklı yönleriyle tanıtmaktır. Bu yönlerden biri de ilin coğrafi özellikleridir. Bir şehrin coğrafi özellikleri tanıtılacaksa coğrafya ilminin esasları çerçevesinde yapılmalıdır. Coğrafya ilmi içerisinde şehirlerin incelenmesi beşeri coğrafya anabilim dalı içerisindeki araştırma konularından biri olan yerleşme coğrafyası adı altında yapılmaktadır. Yerleşme coğrafyası da araştırmalarını kırsal yerleşme şekilleri ve şehir yerleşmeleri olmak üzere iki kategoride yapmaktadır (Doğanay, 1997: 131).

Valilik internet sitelerinin içerisinde yer alan ilin coğrafi özelliklerini tanıtan bölümlerinde bu başlıklar altında yer alması gerekmektedir. Kamu kurumları internet siteleri standartları ve önerileri

rehberinde sayfa yapısı ile ilgili standart içerisinde yer alan sunulacak içeriğe ilişkin yapılan açıklamada her sayfada sunulacak içeriğin dikkatli seçilmesi ve sunulması gerektiği vurgulanmaktadır. Her sayfadaki içerik hazırlanırken içeriğin kime yönelik hazırlanacağı, ne olduğu, ne zaman, nerede sunulacağı, niçin ve nasıl sorularına cevap verip vermediğinin sorgulanabilmesi gerektiği açıklaması yapılmaktadır. Bu bağlamda valilik internet sitelerinin coğrafya sayfalarının hazırlanmasında İlk ve Ortaöğretim öğrencileri ve onlar için hazırlanmış programlar dikkate alınarak bazı düzenlemeler yapılabilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada genel amaç; Ortaöğretim coğrafya öğretiminde bir kaynak olarak kullanılabilir valilik internet sitelerinin bu işlevi görebilmesi için sahip olması gereken coğrafya içeriğinin nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktır. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır.

- a. Coğrafya dersi öğretim programında yer alan kazanımlardan, gerçekleştirilmesinde valilik internet siteleri kullanılabilir olanlar hangileridir?
- b. Coğrafya ilmi içerisinde şehir yerleşmelerine ilişkin yapılan çalışmalarda hangi başlıklar kullanılmaktadır?
- c. Valilik internet sitelerinin mevcut haliyle coğrafya öğretimi için kaynak işlevi görme yeterliği nedir?

2. YÖNTEM

Araştırma betimsel olarak desenlenmiş ve nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesinden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187). Araştırmada (1) coğrafya dersi öğretim programı, (2) valilik internet siteleri, (3) şehir/kent coğrafyası ile ilgili araştırmalar ve (4) lise coğrafya ders kitapları incelemeye alınmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın İşlem Yolu ve Süreci:

Araştırmanın birinci aşamasında Ortaöğretim 9-10-11-12. Sınıf coğrafya ders kitapları ve Coğrafya dersi kazanımları, 2005 program kitabı kullanılarak incelenmiştir. Kazanımlarla birlikte, kazanıma ilişkin yapılan açıklamalar ve programda yer alan örnek etkinlikler de incelenmiştir. Coğrafya dersi öğretim programı kitabında yer alan her bir kazanım için Program kitabında önerilen etkinliklerin yapılması sürecinde ihtiyaç duyulan bilgiler için valilik internet siteleri kullanılabilir olan kazanımlar belirlenmiştir (Tablo 1).

Araştırmanın ikinci aşamasında; şehir coğrafyası alanındaki makaleler ve yapılmış lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde, bu makale ve tezlerin şehrin

coğrafyasını tanımlamak için kullandıkları ortak başlıklar ve içerik belirlenmiştir. Bu başlıklar, birinci aşamada belirlenen kazanım içerikleri ile karşılaştırılarak, valilik internet sitelerinin ilgili işlevi görebilmesi için ilin coğrafyasını tanıtırken kullanılması gereken ana sayfa, alt sayfa başlıkları ve konu başlıkları listelenmiştir.

Araştırmanın üçüncü aşamasında; olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden sistematik örnekleme kullanılarak (illerin plaka numaraları esas alınarak 01'den başlayarak beş ekleyerek sayıldığında isabet eden iller: 01 Adana, 06Ankara, 11 Bilecik, 16 Bursa, 21 Diyarbakır, 26 Eskişehir, 31 Hatay, 36 Kars, 41 Kocaeli, 46 Kahramanmaraş, 51 Niğde, 56 Siirt, 61 Trabzon, 66 Yozgat, 71 Kırıkkale, 76 Iğdır ve 81 Düzce) 17 valilik internet sitesi incelenmiştir. İncelemelerde, coğrafya isminin nasıl kullanıldığına, coğrafya bilgilerinin nasıl verildiğine ve mevcut haliyle valilik internet sitelerinin coğrafya öğretiminde kaynak olarak kullanılma işlevinin ne kadar olduğuna bakılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma sorularına dayalı olarak yapılan incelemeler neticesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Coğrafya dersi öğretim programında yer alan kazanımlardan gerçekleştirilmesinde valilik internet siteleri kullanılabilecek olanlara ilişkin bulgular

Coğrafya dersi öğretim programında, öğretim sürecinde valilik internet sitelerinin doğrudan kullanılabileceği toplam 10 kazanım yer almaktadır (Tablo 1). Bu kazanımların 2'si 9. Sınıf, 4'ü 10. Sınıf, 2'si 11. Sınıf ve 2'si 12. Sınıf düzeyindedir. Yine bu kazanımların 10'u "Mekânsal Bir Sentez: Türkiye "öğrenme alanında, 2'si ise "Beşeri Sistemler" öğrenme alanında yer almaktadır.

Kazanımların tamamında okul dışı etkinlik(☘), dokuzunda sınıf-okul içi etkinlik(☑), sekizinde ise inceleme gezisi etkinliği(☒) önerilmektedir.

"Beşeri sistemler" öğrenme alanında ise beşeri faaliyetler, bunların ortaya çıkardığı dokular, süreçler ve ilişkilerin verilmesi amaçlanmıştır. Beşeri sistemler içerisinde nüfus, yerleşme, ekonomik faaliyetler, ulaşım ve iletişim, politika, yönetim ve turizm konuları çerçevesinde oluşan sistemler değerlendirilmektedir (MEB, 2005: 37).

"Mekânsal Bir Sentez: Türkiye" öğrenme alanında öğrencilere yaşadığı alandan başlayarak, bölgemiz, ülkemiz ve ülkemizin içinde bulunduğu jeopolitik ortamla ilgili coğrafi bilinç kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu anlamda ülkemizin konumu, doğal ve beşeri özellikleri, bölge özellikleri, içinde bulunduğu bölgesel ve jeopolitik ortamlar ve ilişkilere ait konular verilmektedir (MEB, 2005: 37).

Tablo 1. Coğrafya dersi öğretim programında yer alan kazanımlardan gerçekleştirilmesinde valilik internet siteleri kullanılabilecek olanlar ve bu kazanımlar için önerilen etkinlikler

Öğrenme Alanı-Sınıf Düzeyi-Kazanım	Önerilen Etkinlik
C.9.1. Harita ve grafikler kullanarak yaşadığı yerleşim biriminin coğrafi özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	 / / Yaşadığım Çevreyi Keşfediyorum Yaşanılan alanla ilgili arazi gezileri ve araştırmalar yapılarak tüm coğrafi özelliklerin ele alındığı rapor hazırlanır.
C.9.2. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak yaşadığı yerleşim alanının farklı zaman periyotlarındaki değişim ve sürekliliğini coğrafi açıdan analiz eder.	 / Kendi Belgeselimi Oluşturuyorum Yaşanılan alanın coğrafi özellikleri ile ilgili görsel sunu hazırlanır (belgesel, albüm, slayt gösterisi vb.).
C.10.7. Görsel materyalleri kullanarak Türkiye’de yerleşme ve nüfus dağılımını etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.	 / / Doğa ile Medeniyetin Buluştuğu Ülke Beyin fırtınası yapılarak yerleşme ve nüfus dağılımını etkileyen faktörler maddelenir. Sınıf gruplara ayrılarak her gruba yerleşme ve nüfus dağılımını etkileyen bu faktörlerden biri verilerek üzerinde tartışmaları istenir. Daha sonra gruplar birleşerek sonuç raporu hazırlar.
C.10.8. Türkiye’deki yerleşim birimlerini fonksiyonel özellikleri açısından ayırt eder.	 / / Türkiye’nin Yerleşme Dokusu Farklı özellikte yerleşme tipleri seçilerek bunların fonksiyonları ve yerleşme düzeni ile ilgili öğrencilere drama çalışması yaptırılır.
C.10.9. Doğal unsurlardan yola çıkarak Türkiye’deki kır yerleşme tiplerinin çeşitliliğini örneklendirir.	 / / Kırsal Faaliyetler ve Değişim Kır yerleşmeleri ve doğal unsurlarla ilgili kavram kartları kullanılarak kavramlar yorumlanır. Daha sonra kavram ağları oluşturulur.
C.10.10. Türkiye’deki şehirleri fonksiyonlarına göre örneklendirir.	 / / Türkiye’nin Şehirsel Dokusu Türkiye’nin şehirlerine ait zihin haritaları oluşturulur. Bunlar karşılaştırılarak yorumlanır (CBS uygulaması yapılabilir).
B.11.2. Tarihsel süreçte şehirlerin nüfus ve fonksiyonel özelliklerine ait verilerini küresel etkileri açısından yorumlar.	 / / Şehirsel Gelişim ve Etkileri Öğrencilere üç ayrı döneme ait şehir örnekleri verilerek örnek şehir inceleme yöntemiyle raporlar hazırlanır. Şehir İnceleme Gezisi Yaşanılan yer veya yakın çevredeki bir şehir kuruluş yeri, gelişimi ve fonksiyonel özellikleri açısından incelenir.
B.11.3. Şehirleri fonksiyonel özellikleri açısından örneklendirerek bunların küresel ve bölgesel etkilerini yorumlar.	 / Şehirsel Hiyerarşi İş birlikli öğrenme yöntemiyle seçilen şehirler etki alanlarına göre sınıflandırılır ve şehirsel fonksiyonların neler olduğu belirlenir. Daha sonra verilen dünya haritası üzerinde küresel, bölgesel ve yerel etkiye sahip şehirler işaretlenerek etkileri yorumlanır. / Şehirleşen Dünya CBS kullanılarak Dünyadaki şehirler; verilecek nüfus aralıkları, etki alanları ve belirlenen fonksiyonlar açısından sınıflandırılır ve dünya haritasında işaretlenir. Öğrencilerden bu şehirler hakkında değerlendirme yapmaları istenir.
C.12.6. Ülkemizi sembolize eden mekânlara ait değerlerin mekân algısına etkisini yorumlar.	 / / Türkiye’nin Resmini Çizelim Uluslararası bir fuarda ülkemizi tanıtan bir bölüm oluşturulması istenir. Öğrenciler gruplara ayrılarak ülkemizi en iyi tanıtan grup ödüllendirilir.
C.12.7. Turizm faaliyetlerinin çevresel, kültürel ve ekonomik etkilerinden yola çıkarak Türkiye’nin turizm politikalarını analiz eder.	 / Doğa ve Kültürel Zenginlik Merkezi: Türkiye Yaşadığı bölge veya ülkemiz ölçeğinde turizmle ilgili reklâm ve tanıtım kampanyası organize etmeye yönelik proje yapılabilir.

“Mekânsal bir sentez: Türkiye” ve “Beşeri Sistemler” öğrenme alanlarının yukarıda verilen kazanımları ve lise coğrafya ders kitaplarındaki bölümleri incelendiğinde ilgili öğrenmelerin gerçekleşebilmesi için ihtiyaç duyulacak bilgileri şu şekilde sıralayabiliriz:

Yaşanılan yerleşim biriminin;

- Coğrafi konumu,

- Doğal (Fiziki) coğrafya özellikleri (Yeryüzü şekilleri, iklim, bitki örtüsü, hidrografya),
- Beşeri coğrafya özellikleri (nüfus, yerleşme),
- Fonksiyonel özellikleri (hizmet, tarım, hayvancılık, sanayi, ulaşım, turizm, ticaret),
- Kuruluş ve gelişimine ilişkin yazılı ve görsel unsurlar.

Beşeri sistemler öğrenme alanına ilişkin olarak yukarıda verilen iki kazanımda genel anlamda şehirlerin nüfus ve fonksiyonel özellikleri üzerinde durulmaktadır. Fakat Türkiye dışından seçilecek şehirlerin yanı sıra öğrencilerin yakın çevrelerinden seçilecek bir şehirle karşılaştırma yaparak daha etkili bir öğrenme gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda Türkiye'deki şehirlere ilişkin yine yukarıdaki bilgilere ihtiyaç duyulacaktır.

Coğrafya ilmi içerisinde şehir yerleşmelerine ilişkin yapılan çalışmalarda kullanılan başlıklara ilişkin bulgular.

Coğrafya ilminde şehir yerleşmeleri incelenirken şehir coğrafyası ya da kent coğrafyası isimleri kullanılmaktadır. Örneğin, Gümüşhane Şehir Coğrafyası (Doğanay, 2001), Şehir Coğrafyası Açısından Şebinkarahisar (Yılmaz 2006), Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Gümüşhane (Zaman ve Doğanay, 2000) Burdur Kent Coğrafyası (Çetin, 2007).

Şehir/kent coğrafyası adı altında yapılan çalışmalarda araştırma sonuçları, ilgili sahanın “coğrafi konum” ve “sınır” özellikleri giriş bölümünde verildikten sonra, genel anlamda tablo 2’de verilen ana bölüm başlıkları altında sunulmaktadır.

Tablo 2. Coğrafya ilmi içerisinde şehir yerleşmelerine ilişkin yapılan çalışmalarda kullanılan bölüm başlıkları

1-Coğrafi Çevre Özellikleri A-Fiziki Coğrafya özellikleri B- Beşeri Coğrafya özellikleri	1- Doğal Çevre Özellikleri	1- Fiziki Özellikler
	2- Beşeri Çevre Özellikleri	2- Tarihçesi
		3- Nüfus Özellikleri
2- Kentsel Fonksiyonları	3- Kentsel Fonksiyonları	4- Yerleşme Özellikleri
3- Yerleşim Özellikleri	4- Yerleşim Özellikleri	5- Başlıca Fonksiyonları

Valilik internet sitelerinin mevcut haliyle, sahip olduğu coğrafya içeriğine ve bu işlevi görme yeterliğine ilişkin bulgular:

Örneklem olarak belirlenen illerin (Adana, Ankara, Bilecik, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Hatay, Kars, Kocaeli, Kahramanmaraş, Niğde, Siirt, Trabzon, Yozgat, Kırıkkale, Iğdır ve Düzce) valilik internet sitelerinin tamamı bir oturumda 01.08.2009 tarihinde incelenmiştir. Yapılan inceleme neticesinde elde edilen bulguları şu şekilde sıralayabiliriz

a) Valilik internet sitesi ana sayfasında yer alan “ilimiz rehberi” ya da “genel bilgiler” ana başlığı altında 2. ya da 3. alt başlık olarak “coğrafya” en sık kullanılan isim olarak dikkati çekmektedir. Bir başka kullanım ise ilin ismi altında açılan alt başlıklar içerisinde coğrafya ismine yer verilmesidir.

b) İncelenen illerin internet sitelerinin tamamında coğrafi konumlar ve sınırlar, yazılı ve harita üzerinde tanımlandığı söylenemez. Yapılan konum tanımlamalarında da bazı eksiklikler söz konusudur. Konum ve sınırları tanımlamak için Ankara, Bilecik, Eskişehir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Niğde, Trabzon ve Düzce illeri valilik internet sitelerinde haritalar kullanılmıştır. Adana ilinde ise uydu görüntüsü kullanılmıştır.

c) İllerin internet sitelerinde genel anlamda, içeriğinde şehrin tarihçesinin anlatıldığı, bir “tarih” başlığı kullanılmıştır. Fakat başlığın altında yer alan içerik birbirinden farklıdır. Örneğin Düzce ili tarihine ilişkin bilgiler hiç tarih başlığı kullanılmadan genel bilgiler başlığı altında “Kastamonu Vilayet Salnamelerinde Düzce” başlıklı Prof Dr. Mustafa KESKİN’e ait bir makale verilmiştir. Kahramanmaraş tarihi için 30 sayfa kullanılmıştır. Diyarbakır ili tarihçesi için ise verilen bilgi dört satırdan ibarettir.

d) İllerin coğrafyasına ilişkin bilgileri vermek için ortak bir başlık kullanılmamıştır. İncelenen illerin internet sitelerinde coğrafya bilgilerini vermek için kullanılan başlıklar “coğrafya”, “genel coğrafya ve yeryüzü şekilleri”, “coğrafi yapı”, “genel coğrafya”, “ilimiz coğrafyası” şeklinde yer almaktadır.

e) İlin coğrafyasına ilişkin bilgilerin tamamı coğrafya başlığının altında verilmemiştir. Örneğin; “coğrafya” başlığı yanında, ilin bir coğrafi özelliği olan nüfusa ilişkin bilgiler, bütün valilik internet sitelerinde “Nüfus” başlığı altında ayrı olarak verilmiştir. Aynı şekilde “ekonomik yapı”ya ilişkin bilgilerde ayrı bir başlık olarak verilmiştir. Ayrıca Adana ili valilik internet sitesinde bilgilerin bir kısmı İngilizce bir kısmı da Türkçe olarak verilmiştir. Böyle bir durum diğer illerin internet sitelerinde söz konusu değildir.

f) Başlıkların altında yer alan açıklamalarda eksiklikler, düzensizlikler ve hatalar söz konusudur. Örneğin Bursa ilinin internet sitesinde “Coğrafi Konumu” başlığı altında “*Bursa 40 derece boylam ve 28-30 derece enlem daireleri arasında, Marmara Denizinin güney doğusunda yer alan, toplam il nüfusu 2007 yılı Genel Nüfus Tespit sonuçlarına göre 2.439.876 ile Türkiye’nin 4. Büyük kentidir.*” şeklinde bilgi yer almaktadır.

Başkent Ankara ilinin valilik internet sitesinde ilin coğrafyasına ilişkin “genel coğrafya ve yeryüzü şekilleri” başlığı altında kısaca konum ve fiziki coğrafya özelliklerine yer verilirken, beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinden hiç bahsedilmemiştir.

Valilik internet sitelerinde genel anlamda fiziki coğrafya özellikleri içerisinde, sırasıyla yeryüzü şekilleri, iklim ve bitki örtüsü en fazla bahsedilen özellik olarak dikkati çekerken toprak ve sulara ilişkin bilgiler çok nadir olarak yer almaktadır.

Beşeri coğrafya özelliklerinden “nüfus”a ilişkin bilgilere, coğrafya başlığının dışında da olsa, daha ayrıntılı yer verilirken “yerleşme” özelliklerinden neredeyse hiç bahsedilmemiştir. Örneğin Bursa ili valilik internet sitesinde ilin nüfus durumuna ilişkin olarak verilen bir linkle TÜİK 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına ulaşmak mümkündür. Fakat Bursa ili yerleşme özelliklerine ilişkin her hangi bir bilgi valilik internet sitesinde yer almamaktadır.

Ekonomik coğrafya özelliklerine ilişkin bilgiler ise valilik internet sitelerinde bir birinden tutarsız olarak yer almaktadır. İncelenen iller içerisinde ekonomik coğrafya özelliklerinin en ayrıntılı olarak işlendiği site Trabzon valiliği internet sitesi olarak dikkati çekmektedir. Bursa valilik internet sitesi “ekonomik durum” sayfa başlığı var, fakat içeriği boş olarak görülmektedir.

İncelenen 17 valilik internet sitesi içerisinde coğrafya öğretiminde kaynak olarak kullanılabilme işlevi açısından bakıldığında en donanımlı olanı Kars ili valilik internet sitesidir. Eksikleri en fazla olan internet sitesi ise Başkent Ankara valilik sitesi olarak görülmüştür.

g) Eksik ve hataların yanında bazı valilik internet sitelerinde yapılan güzel uygulamalar da bulunmaktadır. Örneğin Bursa ili valilik internet sitesinden Bursa ili nüfusuna ilişkin 2009 Ocak ayı TÜİK verilerine ulaşmak, Diyarbakır ve Düzce valilik internet sitelerinde çevre durum raporlarına ulaşmak mümkündür. Çevre durum raporlarında ilin coğrafya özelliklerine ilişkin bilgilerde yer almaktadır. Fakat çevre durum raporlarını hazırlayan kurulda coğrafyacının bulunmaması da önemli bir eksikliklerdir.

h) Siirt ili valilik internet sitesinde coğrafya ismi hiç kullanılmamış olsa da, ilin coğrafyasına ilişkin verilen bilgilerin görsellerle desteklenmiş olması önemli bir özelliktir. Not: 27.08.2009 tarihinde yapılan ikinci incelemede Siirt valilik internet sitesi yenilenmiş ve coğrafya ismi kullanılabilir hale getirilmiştir. Fakat ilin coğrafyasına ilişkin verilen bilgiler 3-5 satırdan ibaret hale getirilmiştir. Aynı zamanda valilik internet sitesinin önceki tasarımında yer alan görsel unsurlarda kaldırılmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Coğrafya öğretim programı, coğrafya ders kitapları, valilik internet sitelerinin incelenmesi neticesinde elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Coğrafya dersi öğretim programında, öğretim sürecinde valilik internet sitelerinin kullanılabilmesi toplam 10 kazanımın yer aldığı saptanmıştır.

2. “Mekânsal bir sentez: Türkiye” ve “Beşeri Sistemler” öğrenme alanlarının bu 10 kazanımı ve lise coğrafya ders kitaplarındaki bölümler incelendiğinde ilgili öğrenmelerin gerçekleştirilmesi için

ihtiyaç duyulacak bilgileri şu şekilde sıralayabiliriz: Yaşanılan yerleşim biriminin; Coğrafi konumu, Doğal (Fiziki) coğrafya özellikleri (Yeryüzü şekilleri, iklim, bitki örtüsü, hidrografya), Beşeri coğrafya özellikleri (nüfus, yerleşme), Fonksiyonel özellikleri (hizmet, tarım, hayvancılık, sanayi, ulaşım, turizm, ticaret), Kuruluş ve gelişimine ilişkin yazılı ve görsel unsurlar.

3. Valilik internet sitelerinde, coğrafya bilgisinin sunulmasında ortak bir tasarım, başlık ve içerik söz konusu değildir. İnternet sitelerinde yer alan bilgilerde eksiklik, yanlışlık, güncel olmama, başlık ve içerik tutarsızlığı gibi sorunlar yer almaktadır. Bu sonuç Arıbaş ve İnel (2008) ve Yürüdü'ün (2008) çalışmaları ile de desteklenmektedir.

4. Mevcut haliyle valilik internet siteleri coğrafya dersi öğretim programı için bir kaynak niteliği taşımamaktadır. Coğrafya öğretmenleri de valilik internet sitelerini coğrafya öğretiminde kaynak olarak yeterli bulmamakta ve çok az kullanmaktadırlar (Sezer, 2009).

5. Valilik internet sitelerinin coğrafya ana sayfa başlığı Coğrafya/İlin Coğrafyası şeklinde yazılmalıdır. Ana başlığın altında Coğrafi Konum, Tarihçe, Fiziki Coğrafya Özellikleri, Beşeri Coğrafya Özellikleri ve Fonksiyonel Özellikleri/Ekonomik Coğrafya Özellikleri alt sayfa başlıkları yer almalıdır. Fiziki coğrafya, beşeri coğrafya ve fonksiyonel özelliklerin anlatımı için ayrıca Tablo 2'de verilen konu başlıkları kullanılmalıdır. İçeriğin sunulmasında coğrafya biliminin ilkeleri ve ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programının ilgili kazanımları dikkate alınmalıdır. İçerikte yer alacak bilgiler bilimsel nitelik arz etmelidir. İçerik, alan uzmanlarından oluşan bir kurul tarafından yazılmalıdır. Rakamsal veriler güncel olmalıdır.

Her bir özelliğe ilişkin yazılı metinlerle yapılan açıklamalar görsel unsurlarla desteklenmelidir. Örneğin, İlin coğrafi konumu coğrafi koordinatlarla birlikte tanımlanırken harita/haritalar da kullanılmalıdır. Bitki örtüsü tanımlanırken karakteristik bitki örtüsü öğelerinin fotoğrafları kullanılmalıdır.

Daha ayrıntılı bilgileri verebilmek için diğer devlet kurumları internet sitelerine bağlantılar sağlanabilir. Örneğin ilin nüfus verileri için www.tuik.gov.tr adresine, iklim durumuna ilişkin www.meteor.gov.tr adresine bağlantılar verilmelidir. Ayrıca bakanlıklara bağlı il müdürlükleri internet siteleri de bu bağlamda daha aktif hale getirilerek ilin tanımlanmasında kullanılacak coğrafya bilgileri, ilgili il müdürlüklerinin internet sayfalarına bağlantılar kurularak ulaşılabilecek hale getirilmelidir. Örneğin ilin ekonomik coğrafya özelliklerinden tarımsal yapıyı tanıtmak için tarım il müdürlüğü internet sitesi, fiziki coğrafya özelliklerinden bitki örtüsünü tanıtmak için çevre ve orman il müdürlüğü internet sitesi kullanılmalıdır.

Tablo 3. Valilik İnternet sitelerinde olması gereken coğrafya ana sayfa başlığı, alt sayfa başlıkları ve konu başlıklarının isimleri

Ana Sayfa Başlığı	Alt Sayfa Başlığı	Konu Başlığı	
COĞRAFYA/ İLİN COĞRAFYASI	Coğrafi Konum		
	Tarihçe		
	Fiziki Coğrafya Özellikleri	Yeryüzü Şekilleri	
		İklimi	
		Bitki Örtüsü	
		Toprak Özellikleri	
		Sular/Hidrografya	
	Beşeri Coğrafya Özellikleri	Nüfus	
		Yerleşme	
	Fonksiyonel Özellikleri/ Ekonomik Coğrafya Özellikleri	Hizmet	
		Tarım	
		Hayvancılık	
		Sanayi	
		Ulaşım	
		Ticaret	
	Turizm		

KAYNAKÇA

- Akbaba Altun, S. ve Altun, A. (2000). Bir Eğitim Aracı Olarak İnternet. *Milli Eğitim*, 147
- Atıcı, B. ve Dikici, A. (2003). İnternet Kafelere Giden Bireylerin Öğrenim Düzeyleri İle İnterneti Kullanma Amaçları Arasındaki İlişki (Elazığ İli Örneği). *Fırat Üniversitesi sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2), 129-146
- Arıbaş, K. ve İnel, Y. (2008). Akdeniz Bölgesi Valilik İnternet Siteleri ve Coğrafya Eğitimi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumu. 14-16 Mayıs 2880, Çanakkale*
- Artvinli, E. (2007). *2005 Yılı 9. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı: Öğretmenler Açısından Uygulanabilirlik Düzeyi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Balcı, Ş. ve Ayhan, B. (2007). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Kullanım ve Doyumları Üzerine Bir Saha Araştırması. *Selçuk İletişim*, 5 (1), 174-197
- Bevainis, L. (2008). Applying the GIS in school education: the experience of Japanese geography teachers, *GEOGRAFIJA*. 44 (2), 36-40
- Çetin, B. (2007). *Burdur Kent Coğrafyası*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Doğanay, H. (1997). *Coğrafyaya Giriş 1*. Konya: Öz Eğitim Yayınları
- Doğanay, S. (2001). *Gümüşhane Şehir Coğrafyası*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Internet World Stats (2009). *Usage and Population Statistics*, (<http://www.internetworldstats.com/>, erişim tarihi: 14.06.2010).
- Kalbag, A. (2000). *Bilgisayardaki Adresiniz WEB Sitesi* (Çeviri; Ceyhan Kömürcü). Tübitak Popüler Bilim Kitapları:111. Ankara: Ajans Türk Matbaacılık
- MEB (2005). *Coğrafya Dersi Öğretim Programı*. (<http://ogm.meb.gov.tr/>, erişim tarihi: 17.02.2011)
- Oral, B. (2004). Öğretmen Adaylarının İnternet Kullanma Durumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (10), 01-10
- Orhan, F. ve Akkoyunlu, B. (2004). İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanımları Üzerine Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 107-116
- Öztürk, M.C. ve Ayman, M. (2007). WEB Sayfalarının Halkla ilişkiler Amaçlı Kullanımı. *Selçuk İletişim*, 4 (4) 57-66
- Sezer, A. (2010). Geography Teachers' Usage of the Internet for Education Purposes. *International Journal of Progressive Education*, Volume 6 (3) 38-50
- Tokcan, H. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İnternet Kullanım Amaçları. *International Conference on Educational Sciences (ICES'08)*, 2008 June 23rd - 25th, North Cyprus.
- TUİK (2010). 2010 Yılı Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması Sonuçları. Ankara: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı:128, (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=6308>, erişim tarihi: 17.02.2011)
- Tuncer, M. ve Taşpınar, M. (2007). Sanal Eğitim-Öğretim ve Geleceği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20) 112-133
- Türksat (2009). Kamu Kurumları İnternet Siteleri Standartları ve Önerileri Rehberi. (<http://kakis.gov.tr/rehberi-indir>, erişim tarihi: 20.07.2009)
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, G. (2006). *Şehir Coğrafyası Açısından Şebinkarahisar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yürüdür, E. (2008). Mülki İdare Belediye WEB Sitelerinde Yayınlanan Coğrafi Bilgilerin İncelenmesi (Tokat Örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 91-1003.
- Yüzer, T.V. (2006). Everyday Life in the Internet and Media Relations, *Selçuk Communication*, 86-96
- Zaman, M. ve Doğanay, S. (2000). Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Gümüşhane. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 3, 245-285